

MARJA KROEF: DE ZOEKTOCHT VAN EEN DOCHTER

Niet alleen mensen zelf die onder eigen regie willen sterven, ook naasten zoeken soms wanhopig naar een humaan laatstewilmiddel. Margreet is zo iemand.

Haar vader, 90plus, vindt dat zijn leven voltooid is. Hij is geestelijk fit, fysiek prima in orde, maar zijn zicht is zeer slecht. Zijn twee volwassen kinderen en zijn kleinkinderen kunnen zich vinden in zijn wens om zijn leven te beëindigen, al hopen zij dat hij daar nog mee wacht.

Uit alles wat Margreet* mij vertelt, blijkt dat het gaat om een warme en liefdevolle familie. Margreet en haar broer komen regelmatig bij vader, bellen hem dagelijks, en ook met de kleinkinderen is contact. Vader redt zich in huis goed; hij kan de krant nog deels lezen met een loep en een daglichtlamp, tv-kijken lukt alleen nog op zijn computer, maar ondertiteling kan hij niet meer lezen. Buiten komt hij moeilijk en weinig. Zijn rijbewijs heeft hij een aantal jaren geleden vrijwillig ingeleverd. Margreet: "Hij is erg intelligent, heeft een scherpe geest. Hij is op de hoogte van politiek, aandelenkoersen en andere ontwikkelingen in de wereld. Hij heeft een droog gevoel voor humor. Hij is slank en lang, kleedt zich keurig en gaat op tijd naar kapper of tandarts. Papa heeft altijd veel gesport, en doet nu één keer per week mee aan bewegen voor ouderen in het buurtcentrum. Hij kan prima alleen zijn, en vindt dat ook geen probleem. Hij is een opgeruimd man, letterlijk en figuurlijk."

Zijn vrouw is een aantal jaren geleden overleden. Hij is, net als zij was, al jaren lid van de NVVE; hij heeft een euthanasieverklaring, een behandelverbod en een niet-reanimeren penning. De wensen voor zijn uitvaart liggen klaar, de adressenlijst wordt eens per jaar bijgewerkt - en wordt steeds kleiner.

Vader is bij de NVVE geweest, en bij elk bezoek aan huisarts of specialist vertelt hij dat hij zijn leven voltooid vindt. Hij doet aan 'dossiervorming'. Volgens zijn huisarts is hij nog te goed voor euthanasie, en ook bij het Expertisecentrum Euthanasie (voorheen de Levenseindekliniek) werd hij niet geholpen.

Margreet: "Hij is erg bang voor verval, ziekte of dementie, en al helemaal om uit huis te moeten. Hij wil niet meer naar buiten, tenzij functioneel: een brief posten of een boodschapje doen." Er is huishoudelijke hulp, Margreet regelt via een cateringbedrijf gezonde magnetronmaaltijden. "Mijn broer luncht eens per week bij hem en neemt dan boodschappen mee, ik doe dat in het weekend. Ik bel hem elke dag, net als mijn broer. Soms zijn die telefoongesprekken kort, soms duren ze een half uur, afhankelijk van het nieuws en zijn bui."

Margreets vader heeft één keer een poging gedaan om zijn leven te beëindigen, op een manier die is beschreven in het boek *Uitweg* van Boudewijn Chabot. Het is mislukt doordat hij iets niet goed had gelezen. Hij werd met een psychiatrische diagnose opgenomen in een verpleeghuis, en ging zo snel mogelijk weer naar huis. "Het was heel triest. Ik heb een week bij hem gelogeed en voor hem gezorgd. In die dagen hebben we veel gepraat."

Margreet is regelmatig in tranen terwijl ze vertelt over haar vader en het traject waarin het gezin zit. Vader heeft nu gezegd dat hij na de komende verjaardagen van kinderen en kleinkinderen wil overlijden; hij wil niet nog een winter meemaken. Hij blijft het punt aanroeren bij zijn huisarts. Onlangs ging hij zijn paspoort verlengen: 'Voor het geval de Zwitserland-route nodig is.'

De familie wil graag een veilig laatstewilmiddel. Vader en kinderen hebben al overlegd over het bewaren daarvan; vader wil dat bij een van de kinderen “want ik heb wel eens een slechte dag.”

Het is niet alleen een lijdensweg geweest voor de vader die graag dood wil; ook de kinderen kregen het nodige voor hun kiezen. Margreet: “Op verzoek van mijn vader zijn mijn broer en ik bij zijn huisarts geweest om te praten over voltooid leven. Ik heb heel veel gebeld, gespeurd op internet, gepraat met mensen in de hoop concrete informatie te krijgen zodat mijn vader ooit op een humane manier kan sterven. Ik ben tegen zoveel muren aangelopen: huisarts, NVVE, de Einder, het Expertisecentrum Euthanasie (voorheen de Levensindekliniek). Ik heb gepraat met een arts om informatie te checken: stoppen met eten en drinken is onmenselijk; jezelf verdrinken is tegennatuurlijk; de helium-methode werkt niet omdat mijn vader met zijn ogen nooit het kraantje goed zou kunnen bedienen. Pillen verzamelen is bijna niet te doen; op internet is veel te koop - ik weet wat ik nodig heb - maar de hamvraag is: werkt het of word je opgelicht? Het mag niet nog een keer misgaan, dat zou te verschrikkelijk zijn voor hem.”

“We praten er regelmatig over. Dat zijn moeilijke gesprekken want ik wil hem nog niet kwijt, ik hou zo ontzettend veel van deze man. Ik snap hem zo goed, ik steun hem, ik help hem; maar mijn gevoel zegt iets anders... Als ik niets doe, blijft hij bij me. Hij vraagt me nieuwe kleren voor hem te kopen: ik ben blij want dan is hij er dus nog voorlopig? We hebben een fijne dag met de hele familie, ik bel 's avonds nog even: ja het was een heel fijne dag maar hij hoopt toch echt dat dit de laatste keer was dat hij die verjaardag vierde... En zodra hij ophangt, huil ik weer; het voelt als constant afscheid nemen.”

“Ik heb tijdenlang slecht geslapen: hoe vind ik een middel dat hij makkelijk kan innemen en dat echt werkt? Ik praat veel met mijn broer; wij beloven papa dat we echt 100% zorgen dat hij niet uit huis hoeft, dat hij thuis mag doodgaan. We zullen ervoor knokken als het nodig is. Ook zijn kleinkinderen weten van zijn wens en steunen hem, hoe moeilijk dat ook is. Voor mijn zoon is opa een vaderfiguur; hij belt opa regelmatig en dan is een uur niets.”

“Na weer een zinloos gesprek met de NVVE - nee er hoeft niet nog een keer een consulent op bezoek te komen, daar heeft mijn vader niets aan - heb ik de CLW gebeld. Ik had een paar vragen en de volgende dag werd ik gebeld door een vrijwilliger. Wat een zeldzaam prettig gesprek - ik had het gevoel dat er eindelijk iemand was die ons begreep. Ik ging naar een huiskamergesprek: ook hier voelde het als een warm bad. Ik kon mijn verhaal doen, ik voelde me veilig en begrepen. Ook latere contacten waren uitermate prettig; ik kreeg bevestiging van wat ik al wist en wat mijn vader wilde. Ik voel me niet meer alleen in mijn strijd.”

Na verloop van tijd weet de vader, met advies van Margreet, een betrouwbaar laatstewilmiddel te kopen. “Als het zo ver is, brengen mijn broer en ik het samen. Papa wilde binnen twee maanden dood maar nu het concreet is, ziet hij er misschien van af. Het in bezit hebben geeft hem voornamelijk rust, net als mijn broer en mij. We hopen dat hij nu nog wat langer wil doorleven, maar de keuze is aan hem.

We laten hem niet aftakelen, we laten hem niet uit huis plaatsen. Hij mag de regie zelf nemen. Ik slaap inmiddels een stuk beter, onze zoektocht is voorbij. We kunnen hem helpen zoals ik hem had beloofd.”